

სამართლებრივი ტენდენციები

იუსტიციის სამინისტროს მიერ შემუშავებული კანონპროექტების მიმოხილვა

ბიორბი ბობიბარიძე*

1. ცვლილებები და დამატებები „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ კანონში

კანონპროექტი მომზადდა საქართველოს პრეზიდენტის 2003 წლის 7 თებერვლის №112 განკარგულების შესაბამისად. იგი ანესრიგებს საჯარო სამართლის იურიდიული პირების შექმნისა და საქმიანობის, მათი რეგისტრაციისა და აღრიცხვიანობის, მათზე სახელმწიფო კონტროლის განხორციელების საკითხებს. კანონპროექტი ასევე უზრუნველყოფს „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ კანონისა და სამოქალაქო კოდექსის ურთიერთშესაბამისობას.

კანონპროექტით ახლებურად ყალიბდება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის ცნება, განისაზღვრება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შექმნის მექანიზმი, ამომწურავად ჩამოითვლება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის სახეები, ფორმები, აგრეთვე, საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა ის სფერო, რომლებშიც შესაძლებელია, შეიქმნას საჯარო სამართლის იურიდიული პირი. ამასთან, კანონპროექტი შეიცავს დათქმას, რომლის მიხედვით საჯარო სამართლის იურიდიული პირების შექმნა და საქმიანობა სხვა სფეროში დაიშვება მხოლოდ კანონის საფუძველზე.

კანონპროექტი ერთმანეთისაგან მიჯნავს საჯარო სამართლის იურიდიული პირის ორ ფორმას – კორპორაციას, როგორც პირთა წევრობაზე დაფუძნებულ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს და დანესებულებას, რომელიც გარკვეული სახელმწიფო ან/და ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ქონების საფუძველზე იქმნება და რომელსაც არა ჰყავს წევრები. შესაბამისად განსაზღვრავს მათი დაფუძნების, რეგისტრაციის, საქმიანობისა და მათზე სახელმწიფო კონტროლის განხორციელების განსხვავებულ წესსა და პირობებს.

პროექტის მიხედვით, საჯარო სამართლის იურიდიული პირის უფლებაუნარიანობის წარმოშობა და შეწყვეტა უკავშირდება მის რეგისტრაციას. აღნიშნული ხორციელდება სათანადო მონაცემების სახელმწიფო რეესტრში შეტანით. საჯარო სამართლის იურიდიული პირის რეგისტრაციას უზრუნველყოფს იუსტიციის სამინისტრო, რომელიც რეესტრაციაში ატარებს აგრეთვე: ფონდებს, შემოქმედებით კავშირებს, პოლიტიკურ გაერთიანებებს.

პროექტით განსაზღვრულია კორპორაციის რეგისტრაციისათვის სავალდებულო მონაცემების ჩამონათვალი, ხოლო დანესებულების რეგისტრაცია ხორციელდება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის დებულების დამტკიცებასა და სახელმწიფო რეესტრში რეგისტრაციისთან ერთად.

კანონპროექტი ითვალისწინებს სახელმწიფო რეესტრისათვის აუცილებელი მონაცემების ჩამონათვალს. რეესტრში შეიტანება ასევე წესდებაში შეტანილი ცვლილებები. რეგისტრაციის ვადაა 10 დღე. თუ ამ ვადაში გადაწყვეტილება მიღებული არ იქნება, რეგისტრაცია ჩაითვლება განხორციელებულად.

კანონპროექტი ითვალისწინებს რეგისტრაციის გაუქმებას იმ შემთხვევაში, თუ საჯარო სამართლის იურიდიული პირი არსებითად გადავა სამენარმეო საქმიანობაზე, ეწევა ისეთ

*საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს პარლამენტთან ურთიერთობისა და სამართალშემოქმედების დეპარტამენტის უფროსი.

საქმიანობას, რომელიც სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის (მმართველობის) ორგანოთა კომპეტენციას განეკუთვნება, ან თუ არსებობს კანონით გათვალისწინებული სხვა საფუძველი. რეგისტრაციის გაუქმება გამოიწვევს ლიკვიდაციას.

პროექტით ზუსტდება საჯარო სამართლის იურიდიული პირის (დანესებულების) მოსამსახურეების სტატუსთან დაკავშირებული საკითხები, განისაზღვრება სამუშაოზე მიღების წესი. პროექტით ფიქსირდება უფლებამოსილება, დასახული მიზნის მისაღწევად განახორციელოს სამენარმეო საქმიანობა, მაგრამ, თუ საჯარო სამართლის იურიდიული პირი არსებითად გადავა სამენარმეო საქმიანობაზე, შესაბამისი მაკონტროლებელი ორგანო ვალდებულია, დააყენოს ლიკვიდაციის საკითხი.

კანონპროექტის მიხედვით, ასევე ყურადღება ეთმობა საჯარო სამართლის იურიდიული პირის ფუნქციების განსაზღვრასა და მის საქმიანობაზე კონტროლის განხორციელების საკითხებს. კანონის მე-3 მუხლის თანახმად, საჯარო სამართლის იურიდიულ პირს გააჩნია სპეციალური უფლებამოსიანობა. იგი უფლებამოსილია, განახორციელოს მხოლოდ შესაბამისი კანონით, საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებითა და თავისი წესდებით (დებულებით) გათვალისწინებული საქმიანობა. ხოლო თუ საჯარო სამართლის იურიდიული პირი დადებს ისეთ გარიგებას, რომელიც სცილდება მისი უფლებამოსილების სფეროს, ის ბათილად ჩაითვლება.

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი ექვემდებარება კონტროლს კანონით ან პრეზიდენტის ბრძანებულებით განსაზღვრული სახელმწიფო თუ შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს მხრიდან, რაც გულისხმობს მის მიერ განხორციელებული საქმიანობის კანონიერების, მიზანშეწონილობის, ეფექტიანობისა და საფინანსო საქმიანობის ზედამხედველობას. კონტროლის განმარტებულ ორგანოს უფლება აქვს, მოითხოვოს კონტროლის განსახორციელებლად საჭირო მასალებისა და ინფორმაციის წარმოდგენა. კონტროლის განმარტებულ ორგანო უფლებამოსილია, შეაჩეროს ან გააუქმოს არამართლზომიერი გადაწყვეტილებები.

კანონპროექტით წარმოდგენილ ერთ-ერთ სიახლეს წარმოადგენს ადგილობრივი თვითმმართველობისა და მმართველობის ორგანოებისათვის უფლებამოსილების მინიჭება, რათა მათ საერთაშორისო ხელშეკრულებით ან კანონით პირდაპირ გათვალისწინებულ შემთხვევებში დააფუძნონ საჯარო სამართლის იურიდიული პირები.

2. „აუდიტორული საქმიანობის შესახებ“ კანონში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ“ საქართველოს კანონის პროექტი

პროექტი მიზნად ისახავს აუდიტორული საქმიანობის მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზისა და ორგანიზაციული მოწყობის სრულყოფას. დგინდება აუდიტორული დასკვნისათვის სავალდებულო რეკვიზიტები. პროექტი ითვალისწინებს ყალბი აუდიტორული დასკვნის ცნებას, აუდიტის ჩატარების სავალდებულოობის დადგენას სახელმწიფოს უპირატესი წილობრივი მონაწილეობით შექმნილი საწარმოებისათვის და ასევე აუდიტის ჩატარებაზე უარის თქმის საფუძველებს.

ზუსტდება აუდიტორული დასკვნის ცნება და განისაზღვრება აუდიტის დასკვნისათვის სავალდებულო მოთხოვნები. პროექტს შემოაქვს ყალბი აუდიტორული დასკვნის ცნება. ყალბად მიიჩნევა აუდიტორული დასკვნა, შედგენილი აუდიტორული შემოწმების გარეშე, ან – თუ იგი ეწინააღმდეგება აუდიტორისათვის წარდგენილი შესამოწმებელი დოკუმენტაციის შინაარსს. აუდიტორული დასკვნის ყალბად მიჩნევის საკითხს გადაწყვეტს სასამართლო.

ზოგიერთ საწარმოში აუდიტის ჩატარება სავალდებულო ხდება. საფინანსო (ბუღალტრული) ანგარიშგების წარმოების, მისი უტყუარობის, სისრულის, მოქმედ კანონმდებლობასთან და აუდიტის საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობის დადგენის მიზნით, სამეურნეო საქმიანობა დაექვემდებარება ყოველწლიურ სავალდებულო აუდიტორულ შემოწმებას. აუდიტის

ჩატარება სავალდებულოა შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებებისა და სააქციო საზოგადოებებისათვის, თუ მათი წლიური ბრუნვა აღემატება 25000 ლარს, და საწარმოებში, სადაც სახელმწიფოს წილი 50%-ზე მეტია. აუდიტორი შეირჩევა ღია კონკურსის საფუძველზე. აუდიტური ფირმა ვალდებულია, დააზღვიოს ხელშეკრულების დარღვევისათვის პასუხისმგებლობის რისკი.

განისაზღვრება აუდიტის ჩატარებაზე უარის თქმის საფუძველები. აუდიტურ ფირმებს ეძლევათ შესაძლებლობა, უარი განაცხადონ აუდიტის ჩატარებაზე შესამონმეველი სამეურნეო სუბიექტის მიერ საჭირო ინფორმაციის წარუდგენლობის, აგრეთვე, აუდიტის ჩატარების დროს ისეთი გარემოების გამოვლენის შემთხვევაში, რომელსაც შეუძლია, არსებითი ზეგავლენა მოახდინოს საფინანსო (ბუღალტრული) ანგარიშგების უტყუარობაზე და კანონმდებლობით გათვალისწინებულ სხვა შემთხვევებში.

მოცემულია, აგრეთვე, აუდიტორთა სერთიფიკატის გაცემის წესი და პირობები, აუდიტორული საქმიანობის ლიცენზიის შეჩერებისა და გაუქმების საფუძველები. და ბოლოს, პროექტი ადგენს აუდიტორული ფირმის მინიმალური საწესდებო კაპიტალის ოდენობას და წესს საქმიანი თვისებების, მომსახურებისა და საფასო პოლიტიკის არაკეთილსინდისიერი რეკლამირების აკრძალვის შესახებ.

3. კანონპროექტი „სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოსთან საქართველოს თანამშრომლობის შესახებ“; სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ; სისხლის სამართლის კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შესახებ; „პატიმრობის შესახებ“ კანონში დამატებების შესახებ და „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ კანონში დამატებების შესახებ

აღნიშნული კანონპროექტები უკავშირდება სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს წესდების – რომის სტატუტის რატიფიცირებას. სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლო არის მუდმივმოქმედი საერთაშორისო სასამართლო ორგანო, რომელიც მართლმსაჯულებას ახორციელებს იმ ფიზიკური პირების მიმართ, რომელთაც ბრალი მიუძღვით ისეთ დანაშაულებრივ ქმედებებში, როგორცაა: გენოციდი, დანაშაული ადამიანურობის წინააღმდეგ, ომის დანაშაული, აგრესიის დანაშაული. სახელმწიფო, რომელიც მოახდენს აღნიშნული წესდების რატიფიცირებას, ავტომატურად აღიარებს თავის ტერიტორიაზე სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს იურისდიქციას.

სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლო არ ცვლის მართლმსაჯულების ეროვნულ ორგანოებს და არც ზემდგომი ინსტანციის სასამართლოა. იგი „დამატებითი მართლმსაჯულების“ ორგანოა იმ შემთხვევებისათვის, როცა შიდასახელმწიფოებრივ იურისდიქციას არ შეუძლია, ან უარს ამბობს მართლმსაჯულების განხორციელებაზე. სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოსთან საქართველოს თანამშრომლობის უზრუნველსაყოფად მომზადდა ახალი კანონი. ეს კანონი არეგულირებს თანამშრომლობის პრაქტიკულ საკითხებს, განსაზღვრავს საერთაშორისო სასამართლოსთან თანამშრომლობაზე უფლებამოსილ ორგანოს – იუსტიციის სამინისტროსა და საერთაშორისო სასამართლოს მოთხოვნათა შესრულების პროცედურებს. საერთაშორისო სასამართლოსთან თანამშრომლობისათვის იუსტიციის სამინისტროში იქმნება სპეციალური სამსახური.

პროექტი დეტალურად განსაზღვრავს: საერთაშორისო სასამართლოსთან თანამშრომლობის წესსა და პირობებს, თხოვნის შინაარსსა და ფორმას, უფლებამოსილებებს თხოვნის მიღებასა და შესრულებასთან დაკავშირებით, კონსულტაციებისა და ხარჯების ანაზღაურების წესს, საერთაშორისო სასამართლოსა და სხვა სახელმწიფოსაგან ერთსა და იმავე საკითხზე მიღებული თხოვნების აღსრულების საკითხებს, საერთაშორისო სასამართლოს თხოვნის შესრულებასთან დაკავშირებით განხორციელებული მოქმედებების გასაჩივრების წესს. პროექტი არეგულირებს სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს იურისდიქციას მიკუთვნებულ დანაშაულში ეჭვმიტანილი პირის სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოსათვის გადაცემის წესს. განსაზღვრავს პირის დაპატიმრებისათვის წარმოსადგენი თხოვნის ფორმასა და შინაარსს, პირის დაპატიმრებისა და გადაცემის წესს, გადასაცემი პირის უფლებებს.

თანამშრომლობა შეიძლება მოიცავდეს საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული ნებისმიერი საპროცესო მოქმედების შესრულებას, რომელიც ხელს შეუწყობს საერთაშორისო სასამართლოს განსჯად ქმედებათა გამოძიებას და სისხლისსამართლებრივ დევნას. ასეთ საპროცესო მოქმედებებს შეიძლება განეკუთვნებოდეს: პირთა იდენტიფიცირება, მათი ადგილსამყოფელის დადგენა; მტკიცებულებათა, მათ შორის მონმის ჩვენების მოპოვება; ექსპერტის დასკვნის მომზადება და წარდგენა. ეს შესაძლოა მოიცავდეს, აგრეთვე: იმ პირის დაკითხვას, ვის მიმართაც წარმოებს გამოძიება ან ვინც სისხლისსამართლებრივი წესით იდენტიფიცირდება; დაპატიმრებული პირის დროებით გადაცემას; ჩხრეკას, ამოღებას, ყადაღის დადებას, ექსჰუმაციას; მასალებისა და დოკუმენტების წარდგენას; მონმეთა და დაზარალებულთა, ასევე მტკიცებულებათა დაცვას; თანხისა და ქონებრივი ღირებულების მქონე ნივთების იდენტიფიკაციას; დანაშაულის იარაღის დაყადაღებასა და ამოღებას; სასამართლოს წინაშე პირთა, მონმეთა და ექსპერტთა ნებაყოფლობით გამოცხადებისათვის ხელის შეწყობასა და სხვა იმ საპროცესო ღონისძიებების განხორციელებას, როლებიც არ არის აკრძალული საქართველოს კანონმდებლობით.

აგრეთვე გათვალისწინებულია საერთაშორისო სასამართლოს გადანყვეტილებათა საქართველოში აღსრულების წესი და პირობები. საქართველოში შეიძლება აღსრულდეს საერთაშორისო სასამართლოს გადანყვეტილება, თუ გასამართლებული პირი არის მოქალაქე, ან/და მუდმივად ცხოვრობს, ან/და გააჩნია საკუთრება საქართველოში. საერთაშორისო სასამართლოს მიერ მიღებული გადანყვეტილება სასჯელის სახით თავისუფლების აღკვეთის შესახებ საქართველოს ტერიტორიაზე აღსრულდება მას შემდეგ, როცა თანამშრომლობაზე უფლებამოსილი ორგანო გასცემს თანხმობას. საერთაშორისო სასამართლოს შეუძლია, ნებისმიერ დროს გამოაგზავნოს თავისი წარმომადგენელი საქართველოში, რათა მან შეამოწმოს სასჯელის აღსრულების პირობები, შეხვდეს და ესაუბროს მსჯავრდებულს. მხოლოდ საერთაშორისო სასამართლოა უფლებამოსილი, შეამციროს მის მიერ მსჯავრდებული პირის პატიმრობის ვადები.

რომის სტატუტის რატიფიცირებასთან დაკავშირებით ასევე მომზადდა ცვლილებები სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსში. ცვლილებების თანახმად, ერთმანეთისაგან იმიჯნება გადაცემის, როგორც პირის სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოსათვის გადაცემისა და ექსტრადიციის, როგორც პირის სხვა სახელმწიფოსათვის გადაცემის პროცედურები, შესაბამისად ზუსტდება მათ განხორციელებასთან დაკავშირებული პროცედურული დებულებები.

სისხლის სამართლის კოდექსში მომზადებული ცვლილებებითა და დამატებებით ზუსტდება იმ დანაშაულთა შემადგენლობები (გენოციდი (407-ე მუხლი), დანაშაული ადამიანურობის წინააღმდეგ (408-ე მუხლი), ეკოციდი (409-ე მუხლი), საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ნორმების განზრახ დარღვევა შეიარაღებული კონფლიქტის დროს (411-ე მუხლი), საერთაშორისო ჰუმანიტარული სამართლის ნორმების სხვა დარღვევა (413-ე მუხლი), რომლებიც სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს განსჯადობას განეკუთვნება. „პატიმრობის შესახებ“ და „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონებში მომზადებული დამატებებით ზუსტდება სისხლის სამართლის საერთაშორისო სასამართლოს მიერ მიღებულ გადანყვეტილებათა საქართველოში აღსრულების წესი და პირობები.